ISSN 2078-6441. Вісник Львівського університету. Серія географічна. 2014. Випуск 47. С. 323–324.
Visnyk of the Lviv University. Series Geography. 2014. Issue 47. P. 323–324.

ДАВНЯ ЛЮДИНА У МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ[1]

Загальновідомо, що вивчення палеолітичних пам'яток потребує не тільки глибоких археологічних, а й сучасних комплексних природничих досліджень – геологічних, палеопедологічних, палеомалакологічних, палеозоологічних, палеоботанічних, палеокріологічних, геофізичних та ін. В інтеграції цих зусиль ми бачимо сучасні дослідження палеоліту. Не без хвилювань ознайомлюємося з новою книгою "Давня людина: палеогеографія та археологія" – спільним дітищем відомих археологів і палеогеографів. Монографія опублікована за проектом "Наукова книга". Вона належно оформлена, чудово ілюстрована, дуже багато фотографій і рисунків виконано в кольорі. Переконані, що зроблено це не даремно. Книга стане корисною для багатьох спеціалістів – археологів і природодослідників. Структура видання логічна, продумана і складається з трьох розділів.

У першому розділі "Методика археологічних і палеогеографічних (палеопедологічних) досліджень на пам'ятках палеоліту" досить вичерпно схарактеризовано методи археологічних досліджень. Стосовно палеогеографічних, то зазначимо, що вони зведені головно до палеопедологічних досліджень, які розглянуто досить детально, однак, на нашу думку, вони охоплюють лише один із напрямів палеогеографічних досліджень. Незважаючи на їхню важливість, цього явно замало.

У другому розділі "Результати палеогеографічних і археологічних досліджень пам'яток палеоліту" розглянуто десять археологічних пам'яток з різних регіонів України, на яких спільно працювали автори рецензованої монографії: Малий Раковець IV, Меджибіж, Плесна, Маслове, Нечаєве, Бирзулове, Виклине, Міра, Біюк-Карасу, Заскельна VI (Колосовська). Розділ цікавий, насичений значним фактичним матеріалом, головно оригінальним, отриманим у ході власних досліджень. Звичайно, не

[1] Рецензія на монографію: Степанчук В. М., Матвіїшина Ж. М., Рижов С. М., Кармазиненко С. П. **Давня людина : палеогеографія та археологія**. – К. : Наук. думка, 2013. – 204 с. – (Проект "Наукова книга").

© Богуцький А., Томенюк О., 2014

з усіма судженнями можна погодитись, не завжди сприймається і стратиграфічний поділ, однак загалом це дуже корисний і важливий матеріал, це свіже слово про нові палеолітичні стоянки. Як зазначають автори книги: *"Вивчення цих пам'яток навряд чи можна вважати завершеним як в археологічному, так і в природничому сенсі. Проте зрозуміло, що більшість з них мають безпосереднє відношення до найдискусійніших ключових проблем палеоліту в країні, розв'язання яких відіграє значну роль у реконструкції найдавніших етапів її історії"* (с. 159). Зазначимо, що вивчення цих пам'яток дало змогу авторам сформулювати декілька визначальних питань у вивченні палеоліту і частково відповісти на них. Це і питання часу й ареалів початкового заселення території країни, її освоєння та адаптація палеолітичного населення до зміни природних умов тощо. Формулювання цих питань свідчить про дуже високий науковий рівень монографії і проблем, які постали перед дослідниками. Цей розділ добре ілюстрований схемами, картами, зарисовками і фотографіями розрізів, мікробудови викопних ґрунтів та ін.

Заради справедливості наголосимо, що палеогеографічна інформація одержана головно завдяки мікроморфологічним дослідженням. На наше глибоке переконання, для отримання повної характеристики природних умов поряд з ними необхідно використовувати й низку інших природничих методів. І ще, на Волино-Поділлі комплексні природничі дослідження археологічних пам'яток (Великий Глибочок, Пронятин, Ігровиця, Буглів, Єзупіль, Галич, Маріямпіль, Куличівка, Липа та ін.) проводять давно; результати цих досліджень широко опубліковані в багатьох українських та міжнародних виданнях. На жаль, у рецензованій монографії вони не враховані.

Цікавим є і третій розділ монографії "Палеогеографічні та археологічні паралелі: природні умови і культурний розвиток давньої людини". У ньому зроблено огляд найдавніших пам'яток України та суміжних територій, описано діапазони зональних змін клімату, ґрунтів, відкладів і палеоландшафтів у плейстоцені, висвітлено основні тенденції культурної динаміки та процеси освоєння території сучасної України у палеоліті. Розділ має самостійне значення, ілюстрований низкою карт палеоландшафтів (рис. 167–173).

Наша загальна оцінка монографії "Давня людина: палеогеографія та археологія" загалом дуже висока. Ця книга спонукає дослідників до міждисциплінарного підходу у вивченні палеолітичних пам'яток і демонструє результати таких досліджень. Вона підводить нас до усвідомлення необхідності розвитку в Україні лабораторної бази досліджень, що в кінцевому підсумку сприяло б посиленню конкурентоспроможності української науки у світі.

Андрій Богуцький,
Олена Томенюк